

BAB I

BUBUKA

1.1 Kasang Tukang Masalah

Bangsa Indonesia mangrupa bangsa multikultural nu miboga karakteristik budaya anu loba rupa. Unggal sélér bangsa tangtu miboga struktur budayana séwang-séwangan. Sanajan kitu, sakabéh karakteristik budaya ti unggal sélér bangsa Indonesia mangrupa harga diri bangsa sacara nasional. Hiji bangsa tangtu miboga kabudayaan. Koentjaraningrat (1985, kc.1) nétélakeun yén para ahli élmu sosial ngartikeun konsép kabudayaan dina harti nu lega nya éta sakabéh hal tina pamikiran, karya jeung hasil karya manusa nu teu ngakar kana *naluri* sarta manusa teu bisa ngahasilkeun éta kabudayaan iwal tina prosés diajar.

Hasil tina pamikiran sarta hasil karya manusa anu diwariskeun sacara turun-tumurun salaku wujud kabudayaan salah sahijina nya éta kasenian. Yoety (dina Mauludin, 2011, kc.13) nétélakeun yén kasenian mangrupa hasil karya manusa anu sipatna turun-tumurun sarta mekar di daérah-daérah sarta miboga wujud luyu jeung masarakatna séwang-séwangan. Kasenian anu turun tumurun ilaharna disebut kasenian tradisional. Kiwari kasenian tradisional geus jarang anu ngamumulé sabab generasi ayeuna leuwih resep jeung leuwih apal kana kasenian modern saperti *musik band*, *boy band*, jeung *girl band*. Kamajuan téhnologi jeung alat komunikasi saperti, *laptop*, *ipad*, *tablét*, *handphone* jeung *smartphone* ogé jadi hal anu ngabalukarkeun robahna sikep masarakat hususna generasi ngora. Nurutkeun Danadibrata (2006, kc.324) kecap “kasenian” miboga harti “kabinangkitan”. Maksudna kecap kasenian miboga harti salaku hasil karya cipta manusa anu bisa nimbulkeun kabinangkitan sarta rasa kareueus. Kitu deui pikeun masarakat di Kalurahan Sékéloa Kacamatan Coblong Kota Bandung nu masarakatna miboga kasenian anu jadi lambang kareueus sarta mekar jadi hiji kabudayaan. Kabudayaan anu nyampak sarta diwariskeun ti karuhunna nu aya di Kalurahan Sékéloa Kacamatan Coblong Kota Bandung salah sahijina nya éta Kasenian Ulin Barong.

Ai Karlina, 2015

**AJÉN ÉSTÉTIS DINA KASENIAN ULIN BARONG
DI KALURAHAN SÉKÉLOA KACAMATAN COBLONG KOTA BANDUNG
PIKEUN BAHAN PANGAJARAN MACA DI SMA KELAS XII**

Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

Kasenian Ulin Barong anu munggaran di Kalurahan Sékéloa aya dina taun 1901 anu disesepuhan ku Mohammad Tarwi. Kasenian Ulin Barong nu disesepuhan ku Mohammad Tarwi mangrupa cikal bakal Kasenian Ulin Barong nu disesepuhan ku Abdul Rachim. Kasenian Ulin Barong anu disesepuhan ku Abdul Rachim téh ngaran grupna nya éta Lingkung Seni Sekar Saluyu. Sabada Abdul Rachim tilar dunya ieu grup téh disesepuhan ku Atjéng Sulaeman nepi ka ayeuna. Atjéng Sulaeman nya éta anak cikal ti Abdul Rachim. Atjéng Sulaéman ngarasa yén Kasenian Ulin Barong téh minangka salah sahiji kasenian anu pangaruh di Kalurahan Sékéloa, ku kituna sangkan ieu kasenian teu diaku ku batur, Atjéng Sulaeman miboga tarékah ku cara ngadaptarkeun ieu kasenian ka Dinas Kebudayaan *dan* Pariwisata dina taun 2009. Kasenian Ulin Barong resmi kadaptarkeun jadi salah sahiji kasenian nu aya di Kota Bandung tur dinomeran No 431/62-disbudpar/2009. Pa Atjéng teu kaleuleuwih ngadaptarkeun Kasenian Ulin Barong ka disparbud, ku sabab Kasenian Ulin Barong miboga ajén inajen salah sahijina nya éta ajén éstétika. Ajén éstétika Kasenian Ulin Barong nya éta ajén kaéndahan dumasar kana patokan eusi Kasenian Ulin Barongna sorangan. Kasenian Ulin Barong dirojong ku sababaraha unsur seni, nya éta seni tari, seni musik, seni rupa, jeung seni sora anu gumulung jadi karya seni kreasi anu teu leupas tina ajén-inajén kasundaan anu nembongkeun kaéndahan atawa éstétika.

Numutkeun Kattsof (dina Kartika jeung Perwira, 2004, kc.6) éstétika nya éta cabang filsafat ngeunaan ngeunaan struktur jeung peranan (*role*) dina kaéndahan, hususna seni. Ajén éstétika nu nyangkaruk dina Kasenian Ulin Barong aya dina gerakan rudatna, wangun barongna saperti warna, jeung rupana. Kitu deui kaéndahan nu aya dina alat musik nu mirig Kasenian Ulin Barong waktu minton.

Lantaran ieu hal panalungtik kataji kana ieu kasenian, salian ti kitu panalungtik salaku masarakat asli Kalurahan Sékéloa ngarasa reueus kana Kasenian Ulin Barong, panalungtik ogé hariwang saupama ieu kasenian leungit kitu waé lantaran taya nu ngariksa tur teu dipikawanoh ku urang Jawa Baratna sorangan. Sangkan kasenian tradisional salaku harga diri bangsa teu leungit, ku kituna urang kudu ngamumulé kasenian nu diwariskeun ti karuhun, sabab

Ai Karlina, 2015

**AJÉN ÉSTÉTIS DINA KASENIAN ULIN BARONG
DI KALURAHAN SÉKÉLOA KACAMATAN COBLONG KOTA BANDUNG
PIKEUN BAHAN PANGAJARAN MACA DI SMA KELAS XII**

Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

saupamana kasenian tradisional warisan ti karuhun leungit mangka harga diri bangsa ogé bisa leungit. Salah sahiji tarékah pikeun ngamumulé kasenianana nya éta ku cara nerapkeun kasenian dina pangajaran di sakola-sakola.

Pangajaran basa jeung sastra Sunda di sakola miboga udagan pikeun ngajén jeung nimbulkeun rasa kareueus kana basa jeung sastra Sunda. Siswa bisa nganalisis ajén-inajén nu nyangkaruk dina Kasenian Ulin Barong nu kaasup kana bahasan budaya nu luyu jeung Standar Kompetensi Kompetensi Dasar di kurikulum KTSP 2006 di kelas XII. Standar Kompetensi (SK) 12.3, nyaéta “*Mampu membaca untuk memahami dan menanggapi bacaan yang berupa artikel, carita buhun, dan bahasan*”. Kompetensi Dasar (KD) 12.3.3, nyaéta “*Membaca bahasan tentang kesenian*”. (Dinas Pendidikan Provinsi Jawa Barat, 2012, kc. 124).

Hasil panalungtikan ngeunaan kasenian dina wangun skripsi ku mahasiswa Universitas Pendidikan Indonesia Bandung, di antarana: (1) *Ajén Éstétika dina Kasenian Lodaya Winduraja di Yayasan Galoeh Ethnic Winduraja Désa Winduraja Kecamatan Kawali pikeun Bahan Pangajaran Maca Bahasan di SMA kelas XII* ku Reni Anggraeni (2014); jeung (2) *Kasenian Brung-Brung di Kalurahan Ledeng Kacamatan Cidadap Kota Bandung pikeun Bahan Pangajaran Maca di SMA (Ulikan Struktural-Semiotik)* ku Dwi Komarasari (2014). Sangkan hasil panalungtikan ieu dipikanyaho ku nonoman Sunda, hususna pasa siswa salaku generasi panerus, hasil ieu panalungtikan bisa dijadikeun bahan pangajaran di sakola-sakola anu aya di daérah Jawa Barat hususna Kota Bandung. Pangajaran Basa Sunda ngawengku widang basa, sastra jeung kaparigelan. Ku ayana pangajaran Basa Sunda, siswa dipiharep wanoh jeung nyangkem kana tujuan pangajaran, sarta ieu hal mangrupa salah sahiji tarékah pikeun ngamumulé kabudayaan sangkan teu kadéséh ku bangsa deungeun.

Dumasar kana éta hal, ieu panalungtikan museurkeun panitén kana ajén éstétis anu nyangkaruk dina Kasenian Ulin Barong. Ku Kituna ieu panalungtikan nu judulna “*Ajén Éstétis Dina Kasenian Ulin Barong Di Kalurahan Sékéloa*

Ai Karlina, 2015

**AJÉN ÉSTÉTIS DINA KASENIAN ULIN BARONG
DI KALURAHAN SÉKÉLOA KACAMATAN COBLONG KOTA BANDUNG
PIKEUN BAHAN PANGAJARAN MACA DI SMA KELAS XII**

Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

Kacamatan Coblong Kota Bandung pikeun Bahan Pangajaran Maca Di SMA Kelas XII’ perlu dilaksanakeun pikeun ngeuyeuban bahan pangajaran di sakola.

1.2 Rumusan Masalah

Ieu panalungtikan bisa diidentifikasi jadi sababaraha masalah anu patalina jeung a) perluna ngamumulé warisan kabudayaan anu sumebar di masarakat sangkan bisa dipikawanoh ku generasi ayeuna tur generasi nu bakal datang, b) jenis warisan kabudayaan nu bisa diwanohkeun, disaluyukeun jeung kurikulum anu dipaké, c) téks kasenian mangrupa salasihiji media anu bisa dipaké pikeun bahan pangajaran Maca di SMA, sarta salasihiji tarékah dina ngamumulé warisan kabudayaan.

Dumasar kasang tukang panalungtikan jeung idéntifikasi masalah panalungtikan anu aya di luhur, aya sababaraha rumusan masalah anu dipedar dina ieu panalungtikan, saperti ieu di handap.

- 1) asal- muasal ayana Kasenian Ulin Barong di Kalurahan Sékéloa?
- 2) kumaha prak-prakan Kasenian Ulin Barong di Kalurahan Sékéloa?
- 3) unsur-unsur seni naon waé anu aya dina Kasenian Ulin Barong di Kalurahan Sékéloa?
- 4) naon waé ajén éstétika anu nyangkaruk dina Kasenian Ulin Barong di Kalurahan Sékéloa?
- 5) kumaha larapna hasil panalungtikan dijadikeun alternatif bahan pangajaran di SMA?

1.3 Tujuan Panalungtikan

1.3.1 Tujuan Umum

Luyu jeung kasang tukang sarta rumusan masalah tujuan umum dina ieu panalungtikan nya éta pikeun ngadéskripsikeun ajén-ajén anu nyangkaruk dina prak-prakan Kasenian Ulin Barong, anu satuluyna bisa jadi bahan pangajaran di sakola tur pikeun informasi ka masarakat pikeun numuwuhkeun rasa mikareueus kana ieu kasenian.

Ai Karlina, 2015

**AJÉN ÉSTÉTIS DINA KASENIAN ULIN BARONG
DI KALURAHAN SÉKÉLOA KACAMATAN COBLONG KOTA BANDUNG
PIKEUN BAHAN PANGAJARAN MACA DI SMA KELAS XII**

Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

1.3.2 Tujuan Husus

Sacara husus ieu panalungtikan miboga tujuan, nya éta:

- 1) pikeun maluruh jeung medar asal-muasal ayana Kasenian Ulin Barong;
- 2) pikeun maluruh jeung medar runtuyan prak-prakan mintonkeun Kasenian Ulin Barong;
- 3) pikeun maluruh jeung ngadéskripsikeun unsur-unsur seni nu nyampak dina Kasenian Ulin Barong;
- 4) pikeun maluruh jeung ngadéskripsikeun ajén éstétis nu nyangkaruk dina Kasenian Ulin Barong; sarta
- 5) pikeun ngadéskripsikeun luyu henteuna hasil panalungtikan dijadikeun alternatif bahan pangajaran di SMA.

1.4 Mangpaat Panalungtikan

1.4.1 Mangpaat Tioritis

Ieu panalungtikan tèn dipiharep bisa ngeuyeuban élmu pangaweruh jeung apresiasi budaya hususna kasenian, sarta pikeun ngeuyeuban bahan pangajaran basa Sunda ngeunaan bahasan budaya Sunda pikeun bahan pangajaran maca di SMA kelas XII.

1.4.2 Mangpaat Praktis

Mangpaat praktis tina ieu panalungtikan nya éta:

- 1) pikeun panalungtik, bisa mikanyaho leuwih jero ngeunaan kasenian nu aya disabudeureuna, nambahan pangaweruh dina widang budaya Sunda, jeung numuwuhkeun kareueus kana budaya ;
- 2) pikeun masarakat, hasil panalungtikan dipiharep bisa nambahan pangaweruh ngeunaan budaya jeung kasenian, numuwuhkeun kareueus kana budaya Sunda, sarta méré motivasi pikeun ngarojong dina usaha ngamumulé kasenian Sunda di sabudeureuna;

- 3) pikeun guru, bisa nambahan pangaweruh dina ngamekarkeun bahan pangajaran, ku cara ngalarapkeun ajén éstétis dina Kasenian Ulin Barong jadi bahan pangajaran; jeung
- 4) pikeun siswa, bisa mikawanoh kasenian nu aya di sabudeureuna jeung paham kana éstétika dina kabudayaan.

1.5 Raraga Tulisan

Ieu skripsi téh disusun jadi lima bab. Bab I mangrupa bubuka, eusina ngébréhkeun ngeunaan kasang tukang tina masalah nu ditalungtik, idéntifikasi jeung rumusan masalah, tujuan panalungtikan anu ngawengku tujuan umum jeung tujuan husus, mangpaat praktis, sarta struktur organisasi dina ieu skripsi.

Dina bab II eusina tiori-tiori ngeunaan ajén éstétis dina Kasenian Ulin Barong jeung bahan pangajaran nu dibandingkeun sarta dipatalikeun jeung masalah anu ditalungtik, panalungtikan saméméhna, sarta kalungguhan tiori.

Dina bab III eusina ngeunaan métodologi anu digunakeun dina ieu panalungtikan, boh métode panalungtikan boh prak-prakan ngolah data tina hasil panalungtikan, désain panalungtikan, partisipan jeung tempat panalungtikan, téhnik ngumpulkeun data, analisis data, sarta wangenan operasional.

Dina bab IV eusina ngeunaan analisis data jeung pembahasan hasil panalungtikan anu dipatalikeun jeung tiori-tiori dina Bab II.

Dina bab V eusina ngadéskripsikeun kacindekan, implikasi, jeung rékomendasi kana panalungtikan nu geus aya.